

процессами: категориальной и прагматически-семантической реинтерпретацией, сужением синтаксического контекста, уменьшением частоты использования единицы, а также усилением фонологических позиций.

**Ключевые слова:** грамматикализация, лексикализация, деграмматизация, деаффиксация.

The article covers the main types of degrammatization in present-day English. It argues that present-day English observes degrammatization as a systemic phenomenon which covers both morphological and syntactic levels of the language. The reduction of the grammatical features in the language unit happens while one of the following processes: deaffixation, conversional and syntactic degrammatization, degrammatization of modal verbs and tense forms of the verb. These changes may be accompanied by adjoining processes: categorial, pragmatic and semantic reinterpretation, syntactic context narrowing, decrease in the usage frequency, phonologic position strengthening.

**Key words:** grammaticalization, lexicalization, degrammatization, deaffixation.

УДК 81:811.11-112

## МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПОРІВНЯННЯ РІВНОЗНАЧНОСТІ В ГОТСЬКІЙ МОВІ

Калитюк А.П.,

Київський університет імені Бориса Грінченка

На матеріалі готської мови досліджуються мовні засоби, що вживаються для порівняння рівнозначних об'єктів і дій. Здійснено аналіз одиниць, які використовуються при оформленні таких порівнянь. Встановлено, що їх праїндоевропейська генетична спорідненість дозволяє виключити можливість впливу грецького оригіналу на їх добір. Аналіз мовних фактів дав змогу встановити найбільш часто вживані сполучники *swa*, *swe*, причетні до аранжування порівнянь.

**Ключові слова:** готська мова, порівняння.

Порівняння вважається основою пізнавальної діяльності людини, оскільки невідоме пізнається шляхом зіставлення з відомим людині, пізнаним поняттям, об'єктом, досвідом тощо. А, отже, цілком зрозумілим і очевидним є звернення до найдавніших пам'яток писемності з метою відстеження витоків цього мовного явища та лінгвальних засобів, причетних до аранжування порівняння. Окремішність, унікальність та цінність готської мови для германського мовознавства полягає в її архаїчності, що дозволяє використовувати факти цієї мови для відстеження певних еволюційних процесів у германських мовах. До того ж проблемі аранжування порівнянь на різних мовних рівнях готської мови не приділялося належної уваги [2, с. 66], що зумовлює *актуальність та новизну* такої розвідки. М е т а дослідження полягає в окресленні готських мовних засобів, причетних до оформлення порівнянь рівнозначності дій та об'єктів.

У готській мові порівняння доцільно розглядати вузько, власне з погляду залучених мовних засобів, полишаючи поза увагою соціокультурний аспект. Таке міркування зумовлено об'єктивними причинами, а саме: пам'ятки готської мови передусім є перекладами з грецької, що передбачає точність відтворення перекладеного тексту і не дозволяє впевнено розглядати особливості мовної картини світу готів. Наведені нижче приклади порівнянь відносять до біблеїзмів, які за своєю природою позбавлені інформації про особливості світобачення носіїв мови друготвору:

- порівняння віри з гірчицим зерном *galaubein swe kaurno sinapis* (CA Mark 4:31; CA Luke 17:6);
- духа з голубом *ahman swe ahak* (CA Mark: 1:10), *ahma* <...> *swe ahaks* (CA Luke 3:22);
- натовпу з отарою овець без пастуха *swe lamba ni habandona hairdeis* (CA Matthew 9:36);
- диявола з блискавкою, що впала з неба *Satanan swe lauhmunia driusandan us himina* (CA Luke 10:18);
- людей з вівцями та вовками *swe lamba in midumai wulfe* (CA Luke 10:3);
- послідовників Бога з улюбленими дітьми *galeikondans guda swe barna liuba* (Ephesians 5:1);

- єпископів із служителями Божими *skalub~þan aipiskaupus ungafairinoþs wisan, swe gudis fauragaggja* (Titus 1:7);
- старших чоловіків з батьками *andbeitais <...> swe attin* (Timothy I 5:1);
- молодших чоловіків з братами *juggins swe broþrun* (Timothy I 5:1);
- старших жінок з матерями *sineigos swe aiþeins* (Timothy I 5:2);
- молодших жінок з сестрами *juggos swe sweistruns* (Timothy I 5:2);
- потенційного адресата з воїном Ісуса Христа *þu <...> swe gods gadrauhts Xristaus Iesus* (Timothy II 2:3).

Однак за формального підходу впадає у вічі наявність мовної одиниці *swe* «як» (*so, as, as if, as though* у сучасній англійській мові) у всіх наведених порівняннях.

Вплив грецького оригіналу на друготвір є настільки потужним, що у наукових колах закріплюється думка про його можливу інтерференцію навіть на синтаксичному рівні готського варіанту Біблії [цит. за 1, с. 52]. Втім можна з високою вірогідністю припустити, що мовні одиниці, причетні до оформлення порівнянь у готській мові все ж не зазнали впливу корелюючої мови, оскільки належать до закритої мовної системи, яка в свою чергу універсально демонструє низьку здатність до запозичень.

Рівнозначні дії, об'єкти у готській мові порівнюються із залученням, по-перше, якісних відзайменникових прислівників, як-от: *swa* «так», *swe* «як», *galeiko* «подібно», *galeiks* «схожий, подібний» і, по-друге, вказівних займенників на зразок: *so* «ця», *sa* «цей», *sama* «самий», *sa sama* «той самий», *samo* «той самий»; аглютинативно приєднаних *sa, þata, so* до відносної частки *ei*: *saei, þatei soei, þatei ... þata*. Найпоширенішою мовною одиницею, що вводить порівняння рівнозначності, є сполучник *swa*, дериват від займенника третьої особи *\*s(w)e-*. Етимологічна розвідка свідчить на користь спільноіндоевропейського походження досліджуваної одиниці. Порівняйте:

PIE *\*swo-* “so”, PG *\*swa*, OE *swa, swæ*, OSaxon, Middle Dutch, OHG *so*, ONorse *sva*, Danish *saa*, Swedish *så*, OFrisian *sa*, Dutch *zo*, German *so* “so”), (cf. Greek *hos* «як», OLat *suad* «так», Lat. *se* «себе»).

У готській мові порівняння може вводитися із залученням дистантно розташованої корелятивної пари *swa ... (ni) swe* «так...як»:

1. *<...> jah swa managai swe attaitokun imma, ganesun* (CA Mark 6:56) – «і стільки, скільки торкнулося його, були цілені»;

2. *swa ufta swe* (A Corinthians I 11:25) – «так часто, як»;

3. *swa managai swe* (A, B Timothy I 6:1; A, B Galathians 6:12, там само 6:16) – «так багато, скільки»;

4. *swa lagga swe* (A Romans 11:13);

5. *swa managai auk swe* (A Galatians 3:27);

6. *apþan ik nu swa rinna, ni <swe> du unwis<s>amma; swa jiuka, ni swe luftu bliggwands;* (A Corinthians I 9:26) – «Я тому так біжу, не як невпевнено, так б'юся я, не як хтось б'є повітря».

Сполучник *swaswe* вводить не лише підрядні наслідкові, а й підрядні порівняльні. Побіжний аналіз фактів готської мови дозволяє стверджувати, що, на відміну від *swe*, якому властиво сполучатися з іменниками, *swaswe* переважно вводить (не)повні речення:

7. *gamotidedun imma twai daimonarjos us hlaiwasnom rinnandans, sleidjai filu, swaswe ni mahta manna usleipþan þairh þana wig jainana.* (CA Matthew 8:28) – «зустріли його двоє одержимі дияволом, вийшовши з могил, <такі> переповнені злістю, що жодна людина не могла пройти тим шляхом».

8. *gagg, jah swaswe galaubides wairþai þus* (CA Matthew 8:13) – «ідіть своїм шляхом, як ви вірите, так і вам буде»;

9. *... ak swaswe laisida mik atta meins, þata rodja* (CA John 8:28) – «... як вчив мене батько мій, я говорю ці речі»;

10. *wairþaid bleiþjandans, swaswe jah atta izwar bleiþs ist.* (CA Luke 6:36) – «будьте тому милостиві, як ваш Отець <є> милостивий!»;

11. *swaswe unwita quisa* (B Corinthians II 11:23) – «як дурень говорю»;

12. *unte waurstw frauþins waurkeiþ, swaswe jah ik \_\_\_\_* (Corinthians I 16:10) – «він робить роботу Господа як я <роблю>» [еліпсис [VP]];

13. *swaswe jah þai anþarai* (A, B Ephesians 2:3) – «навіть як інші». Втім трапляються випадки, коли вказана одиниця входить до складу структури [*swaswe* [NP [NAdj]]]:

14. *swaswe malma mareins* (A Romans 9:27) – «як ніску в морі».

*Swaswe* може бути конститuentом корелятивної пари із дистантно розташованими *swah* (15), *swa* (16), (17) та *samo*:

15. *jah swaswe warp in dagam Nauelis, swah wairþip jah in dagam sunaus mans* (CA Luke 17:26) – «як було в дні Ноя, так буде і в дні Сина людського»;

16. *swaswe raihtis lauhmoni lauhatjandei us þamma uf himina in þata uf himina skeiniþ, swa wairþip sunus mans in daga seinamma* (CA Luke 17:24) – «як блискавка, що блискає з однієї частини неба, освітлює іншу частину під небесами, так має і син людський у його дні»;

17. *unte swaswe ufarassus ist þulaine Xristaus in uns, swa jah þairh Xristu ufar filu ist jah gaprafsteins unsara* (B Corinthians II 1:5). – «як і страждання Христа присутні в нас, так і ми знайдемо заспокоєння в Христі».

Порівняння може здійснюватися за схемою [[Comp Adj] *swaswe* [S]]:

18. *jah þan saiada, urrinniþ jah wairþip allaize grase maist jah gataujip astans mikilans, swaswe tagun uf skadau is fuglos himinis gabauan* (CA Mark 4:32) – «Як його посіяно, воно виростає і стає більшим за всі трави і простягає великі гілки, так(і), що птахи небесні можуть розташуватися в його тіні».

Важко однозначно визначити семантику підрядного речення, введеного маркером *swaswe*, це може бути підрядне як способу дії, так і порівняльне. Неможливість проведення чіткої диференціації між вказаними реченнями зумовлена їхньою контамінованою семантикою.

Засвідчено непоодинокі випадки дистантно розташованих корелятивних пар *swē ... galeikai* «як ... як» (19), *swē ... swa* «як ... так» (20), *swē ... swaswe* «як ... як» (21):

19. *Saudauma þau waurþeima jah swē Gaumaurra þau galeikai waurþeima* (A Romans 9:29) – «ми були як Содом, і як для Гоморри створені».

20. *swē þiubs in naht swa quimiþ* (Thessalonians I 5:2) – «як злодій вночі так приходить».

21. *þizai laiseinai is; unte was laisjands ins swē waldufni habands jah ni swaswe þai bokarjos* (CA Mark 1:22; CA Matthew 7:29) – «Іх навчав так, ніби мали владу, а не як скрибів». *Swē* може траплятися як перша частина складеного слова, як, наприклад, *swē leika* (Ephesians 5:28); *swēþauh* (A, B Corinthians II 12:15).

Іноді порівняння вводиться в імплікатуру і розпізнається як таке на основі позалінгвального досвіду реципієнта (22), або ж за допомогою умовиводу:

22. *Jah aftra [Iesus] dugann laisjan at marein, jah galesun sik du imma manageins filu, swaswe ina galeipan <dan> in skip gasitan in marein; jah alla so managei wipra marein ana staþa was.* (CA Mark 4:1) – «І він знову почав вчити біля берега моря і стільки багато <людей> зібралось біля нього, що він ступив на корабель, вийшов у море, а весь натовп зостався біля моря на суші.»

Зрідка для порівняння вживається мовна одиниця *samo* «такий самий» (23), когнати якої засвідчені не лише в германських мовах, а й у більш широкій ІЄ мовній площині: О Norse *same*, *samr* «такий же», PG *\*sama-* «такий самий» (cf. О Saxon, OHG *samant*, German *samt* Gothic *samaþa* «разом», Dutch *zamelen* «збирати», German *zusammen* «разом»), PIE *\*samos* «той самий», від кореня *\*sem-* (1) «один», «як один» (adv.), «разом з» (cf. Sanskrit *samah* «рівний, такий самий, подібний, ідентичний»; Avestan *hama* «подібний, той самий»; Lat. *similis* «like»; OChurch Slavonic *саму*).

23. *þata samo taujand* (CA Luke 6:33) – «так само з гришниками»;

24. *usfulleipmeina fahed, ei þata samo hugjaiþ, þo samon friarþwa habandans, samasairwalai, samafraþjai* (B Philippians 2:2) – «наповни себе моєю радістю, щоб ти був такої ж думки, щоб ти мав таку ж любов, таку ж гармонію, таку ж думку».

*Sama* або *swa* можуть вживатися як перша частина складеного слова з елементом *-laud*:

25. *ni in Israela swalauda galaubein bigat.* (CA Luke 7:9) – «ні, не в Ізраїлі не знаходив я такої великої віри»;

26. *ei andnimaþina samalaud* (там само, 6:34) – «отримати стільки ж знову».

Отже, проведений аналіз дозволяє стверджувати, що, по-перше, мовні засоби, причетні до аранжування порівнянь рівнозначності у готській мові, успадковані від праіндоєвропейської мови-основи, що уможливило отримання науково-значущих результатів на матеріалі готської мови, нехтуючи можливим впливом грецької джерельної мови на готський друготвір. По-друге, порівняння рівнозначності у готській мові реалізується насамперед за допомогою *swa*, *swē*, які можуть вживатися як самостійно, так і в складі корелятивних пар. Подальші дослідження перспективно зосередити на вивченні особливостей порівнянь нерівнозначних дій, об'єктів на матеріалі готської мови.

## ЛИТЕРАТУРА

1. Буніятова І.Р. Еволюція гіпотаксису в германських мовах (IV – XIII ст.) : монографія / І.Р. Буніятова. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 327 с. – Бібліогр. : с. 244 – 325.
2. Дубинин С.И., Бондаренко М.В., Тетеревёнков А.Е. Готский язык: Учебное пособие / С.И. Дубинин, М.В. Бондаренко, А.Е. Тетеревёнков 2-е изд., доп. Самара : Изд-во «Самарский университет», 2006. – 148 с.
3. Online Etymology Dictionary : Інтернет-ресурс. – Режим доступу : <http://www.etymonline.com/>

## ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

4. The Gothic Bible : Інтернет-ресурс. – Режим доступу : <http://www.wulfila.be/gothic/browse/>

На матеріалі готського мови досліджуються мовні засоби, що використовуються для порівняння рівнозначних об'єктів і дій. Здійснено аналіз одиниць, які використовуються при оформленні таких порівнянь. Встановлено, що їх праіндоевропейське родство дозволяє виключити можливість впливу грецького оригіналу на їх вибір. Аналіз мовних фактів дав можливість встановити найбільш часто використовувані сполучення swa, swe, які привабливі для аранжировки порівнянь.

**Ключевые слова:** готський мови, порівняння.

*The means used in comparisons of equality at different language levels are highlighted on the basis of the Gothic language. The analysis of language data reveals that comparisons of equal objects and actions in the language in question are carried out by a set of conjunctions, which trace their origin back to PIE, having cognates in IE languages and their selection cannot be the result of Greek influence. The Gothic language conjunctions swa, swe are the most commonly used ones for comparing.*

**Key words:** Gothic language, comparison.

УДК 811.111'367

## АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКИХ МЕДІАЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ З ПОЗИЦІЙ ГЕНЕРАТИВНОЇ ГРАМАТИКИ

**Полховська М.В.,**

Житомирський державний університет імені Івана Франка

У статті аналізуються основні підходи до вивчення англійських медіальних конструкцій з урахуванням еволюції поглядів генеративних граматичних студій. Досліджуються структурна будова медіальних конструкцій, ознаки, що відрізняють їх від ергативних конструкцій, та проблема наявності / відсутності імпліцитного агенсу в їх структурі з позицій трансформаційної граматики, теорії керування та зв'язування, програми мінімалізму. У висновках узагальнено основні здобутки генеративної теорії у вивченні медіальних конструкцій та окреслено перспективи подальших досліджень.

**Ключові слова:** медіальна конструкція, теорія керування та зв'язування, програма мінімалізму.

В англістиці початку ХХ століття існує певна розбіжність у термінах щодо визначення медіальних конструкцій та схожих з ними за будовою синтаксичних утворень. Так, наприклад, К. Сунден під терміном «медіальна предикація» об'єднує випадки вживання рефлексивних та реципрокних конструкцій, а власне медіальні конструкції відносить до випадків нелогічної предикації (*non-logical predication*). [9]. Медіальні реалізації дієслова трактують як «активно-пасивні» (О. Есперсен), активні конструкції з пасивним значенням (*active constructions with passive force*) [6; 7], гіпотетично неперехідні або квазі-неперехідні вживання дієслова [16]. Незважаючи на різнобітність у термінах та описовий характер перших досліджень медіальних конструкцій, вчені-лінгвісти першої половини ХХ століття досягли певних успіхів в описі лінгвістичних ознак медіальних конструкцій, а саме аспектуальних та темпоральних обмежень медіального дієслова,